

428-9
677
129-9
106

155
696

И. Сталин.

Йалыштэ паша ыштымэ нэргэн

Пырля лийгчэ ВКП(б)
Рүдө Комитэт дэн Рүдө Контроль
Комис плэnumэш 1933 ий
11 йанварыштэ ойлымыжо

МАРГОСИЗДАТ.

Йшкар-Ола . . . . . 1933 ий.

~~Н 28-4~~
~~132~~

~~Н 28-9~~
~~106~~

Мар. Л.
12-173

И. Сталин.

ИАЛЫШТЭ ПАША ЫШТЫМЭ НЭРГЭН.

155
696

Пырля лийшэ ВКП(б) Рүдө
Комитэт дэн Рүдө Контроль
Комис пленумэш 1933 ий
11 йанварыштэ ойлымыжо.

Г.П.Б. в Ленин
Ц. 1933 г.
Лит № 501

Шиб № 797

МАРГОСИЗДАТ.

Йошкар-Ола . . . . . 1933 ий.

И. СТАЛИН. О работе в деревне.
Речь на объединенном пленуме ЦК и ЦКК
11 января 1933 года.

В переводе на марийский язык.
Лугово-восточное наречие.

Э
Л
Т
П
Й
Э
В
М
Й
В
О
В

Э
Й

Й
К

М
Т

Йолташ-влак! Мый шонымаштэм, оратыр-влак йалыштэ партий паша кузэ кайымым, тудын ситыдымашыжым, тудын сай мोगыржым—путракшым тудын ситыдымашыжым тўрыс сўрэтлэн ойлэн пуышт. Тугэ гынат, мыланэм койэш, нуно мэмнан йалыштэ пашанан ситыдымашыж-влак шотыштэ эн тўнжым ышт каласэ, ты ситыдымаш-влакын вожшым почын ышт пу. Ончэт гын, ты мोगыржэ мыланна эн куго интэрэс улэш. Сандэнэ мыланэм йалыштэ паша ыштымынан ситыдымашыж-влак нэргэн ышкэ шонымэм луктын каласаш, кузэ большэвик-влак вик каласэн кэртмэ ганьак чыла викшэ дэнэ каласаш пуза.

Пытартыш ийыштэ, 1932 ийыштэ, йалыштэ ыштымэ пашанан тўн ситыдымашыжэ мошто лийэш?

Тўн ситыдымашыжэ тыштэ: ты ийыштэ киндэ йамдылымаш кодшо ийыссэ лэч, 1931 ийыссэ лэч, кугырак йёсылык дэнэ эртыш.

Тыдэ шурно лэктыш начарлан тугэ лийын, манаш ныгузат ок лий. Ты ийыштэ шурно лэктыш кодшо ийыссэ лэч начар огыл, сайрак ильэ

вэт. 1931 ийыштэ ССР Ушэм Сэвэр-Востокрын вичтүн районуштыжо лийшэ кукшо ийгэчэ элын киндэ балансыжым йатыр шагалэмдыш, сандэне 1932 ийыштэ уло киндэ погэн налмаш 1931 ийысэ лэч шукурак ильэ, тыдым ныгат укэш луктын ок кэрт. Чын, 1932 ийыштат Кубань дэн Тэрэкыштэ, тугак Украиннын йужо районуштыжат ийгэчэ сай огыл лиймэ дэнэ шурным изыш йомдарышна. Тугэ гынат, ўшаныдымаш лийын ок кэрт, ты йомдарымаш-влак 1931 ийыштэ ССР Ушэмын Сэвэр - Восток районлаштыжэ кукшо ийгэчылан кбра лийшэ йомдарымаш-влакын пэлыжат огыт лий. Тыгэ лийын, мэмнан 1932 ийын элыштэ киндэ 1931 ийысэ лэч шукурак ильэ. Тугат, тыдым ончымаштат, мэмнан 1932 ийыштэ киндэ йамдылымаш кодшо ийысэ лэч куго йёсылык дэнэ эртыш.

Молан тыгэ лийэ? Кушто мэмнан пашанан ты ситыдымашыжын чийжэ? Ты кэлшыдымашым мо дэнэ умлаш лийэш?

1) Эн ончыч тыдым тэвэ мо дэнэ умлыман: вэрлаштэ мэмнан йолташ-влак, мэмнан йал паша-йён-влак йалысэ у обстановкым, киндэ дэнэ сатулымашым увэртарымылан лийшэ обстановкым чотыш налын моштэн огытыл. Лач тудлан, нунын у обстановкым чотыш налдымыштлан, лач тудлан нуно пашаштым у сэмын, у обстановкылан кэлыштарэн молэмдэн моштэн огытыл. Киндэ дэнэ колхоз сатулымаш укэ улмо годым, киндылан кок ак, кугыжаныш дэн пазар ак, укэ улмо

годым,—йалыштэ обстановко иктэ ильэ. Киндэ дэнэ колхоз сатулымашым увэртарымонгö, обстановко туранак молэмшашан ильэ, вэт киндэ дэнэ колхоз сатулымым увэртарымаш киндылан кугыжаныш шындымэ ак лэч кугырак улшо пазар аклан эрык пумаш лийэш. Тыгэ лиймаш, ўшандарышашат укэ, крэстйан-влакым кугыжанышлан киндэ пумо пашаштышт ик сэмын чарэн шогыктыдэ ыш кэрт. Крэстйан йэн тыгэ чотлэн: „киндэ дэнэ колхоз сатулымаш увэртаралтын, рынкэ аклан эрык пуалтын, рынкыштэ мынь тунар киндыланак кугыжанышлан киндэ пумо лэч утларак налын кэртам,—тыгэ лийын, мынь дурак ом ул гын, мыланэм киндым кучөнрак шогыман, кугыжанышлан шагалрак пуаш, колхоз сатулымашлан тудым шукырак кодаш, тыгэ ыштымэ дэнэ тунарак ужалымэ киндылан шукырак налаш төчман“.

Эн простой, тугак лийшаш логикэ!

Тугэ да, ойгыжо тушто уло: мэмнан йал пашайан-влак, мо гынат нунын шукышт, ты простой, тугак лийшаш настам умлэн огытыл. Совет влась заданьэ-влакым кўрылдымаш вэрч, комунист-влаклан ты у обстановкышто шурным погэн налмын пэрвой кэчылаж гычак, 1932 ий ийульыштак,—чунулан уло йөн дэнэ киндэ йамдылымашым ви-йангдаш да вашкыкташ кўлэш ильэ. Тыдым обстановко трэбытлыш. А нуно чынжэ дэнэ мом ыштышт? Киндэ йамдылымашым вашкыктымэ олмэш, нуно тўрлө вундо ыштымым вашкыкташ

тўнгалыч, тыгә ыштымышт дәнә нуно киндә пуно-влакым кугыжаныш ончылно обәзыныс шуктымә пашаштышт утларак чарнән шогыктышт. У обстановкым умлыдә, нуно крәстйан-влакын киндә пумаштә чарнәнрак шогымышт киндә йамдылымым тормызла манын лўдаш ышт тўнгал, укә, нуно крәстйан-влакын вәсканарак колхоз сатулымо корно дәнә рынкыш лукшаш вәрч киндым кучәнрак кодаш упышт ок шу, нуным ончәт гын, налыт да уло киндыштым әләватырышкат намиён пуат, манын лўдыч.

Вәс сәмын манаш, мәннан йалысә комунист-влак, мо гынат нунын шукуракышт, колхоз сатулымашым сай могыржо гыч вәлә умлән налыч, а колхоз сатулымашын осал могыржым йөршәш ышт умло,—ушыш ышт нал. Нуно, садә комунист-влак, шурно погымын пәрвой кәчылаж гычак киндә йамдылымә кампаньым уло кәртмын покташ огыт тўнгал гын, колхоз сатулымашын осал могыржо кугыжанышлан куго зийаным кондән кәртәш, манын ышт умло.

Ты йонгышым колхоз пашайәнг-влак гына огыл ыштышт. Тудым совхоз директыр-влакат ыштышт. Нуно, кугыжанышлан пушаш киндым осал ыштышыла кучән шогән, пәлкә (брдыжыш) кугырак ак дәнә ужалаш тўнгалыч.

Совнарком дән Рўдө комитәт ышкәныштын колхоз сатулымым шарымә нәргән паллә пунчалмутыштышт ты у обстановкым, киндә дәнә колхоз сатулымашлан әрык пума гыч лийшә обста-

пөвкым, чотыш нальыч, укэ? Ийэ, чотыш нальыч. Ты пунчалмутышто викак ойлалтэш: киндэ йамдылымэ план пұтынъэк да тичмашын тэмалтмэ да урлыкаш погалтмонгö гына киндэ дэнэ колхоз сатулымашым почаш лийэш. Тушто викак каласалтын: киндэ йамдылымашым пытарымöнгö да урлыкашым оптэн шындымöнгö гына, иктаж 1933 ий 15 йанварлан—ты условий-влакым шуктымöнгö гына киндэ дэнэ колхоз сатулымашым почаш лийэш. Ты пунчалмут дэнэ Совнарком дэн Рүдö комитэт мэмнан йал папайэн-влаклан тыгэ ойлымо ганьэ лийыч: түрлө вундо дэн запас ышташ ойгырымо дэнэ ышкэндан куш ончышашдам ида шойышто, тўн задачэ дэч пэлкэ ида лий, шурно погымын пэрвой кэчылаж гычак киндэ йамдылымым шарэн колтыза да вашкыктыза, вэт пэрвой заповедь—киндэ йамдылымэ план тэмymаш, кокымышо заповедь—урлык опымаш, ты условий-влакым шуктымöнгö гына киндэ дэнэ колхоз сатулымашым тўналын, шарэн колтэн кэртыда.

Политбүро дэн Совнаркомын йонгылышышт ала тыштэ лийын гын вэлэ: нуно пашан ты мogyржым ситышынак пəнгыдын каласэн огытыл, мэмнан йал папайэн-влаклан колхоз сатулымаштэ улшо лүдшашлык нəргэн ситышаш йўкынак шижтарэн огытыл. Но ты лүдшашлык нəргэн нуно шижтарышт, күлəш сəмын раш шижтарышт,—тыдлан нымогай ўшаныдымаш лийын ок кэрт. Викшым манаш күлəш, Рүдо комитэт дэн Совнарком мэмнан вəрыссə папайэн-влакын, ра-

йон гына огыл, йатыр облась пашайён-влакынат Лэнинла таптатлмышт дэн ончык ужмылыкыштым изыш түргоч аклышт.

Ала киндэ дэнэ колхоз сатулымашым увэрта-раш ок күл ильэ? Ала тыдэ йонгылыш лийын, путыракшым, колхоз сатулымашын сай мोगыржо гына огыл, осал мोगыржат уло манын ончymo го-дым йонгылыш лийын?

Укэ, тыдэ йонгылыш лийын огыл. Ик револь-цо йөнат, тудо түрыс ок шукталт гын, иктаж могоань осал могыр дэч авыралт ок кэрт. Киндэ дэнэ колхоз сатулымаш нэргэнат тудымак кала-саш күлэш. Колхоз сатулымаш йалланат, олала-нат, пашазэ класланат, крэстйанланат күлэш, пай-далэ. Лач тудланак, пайдалэ улмыжлан, тудым пурташ күлэш ильэ.

Киндэ дэнэ колхоз сатулымашым пуртышыла, Совнарком дэн Рүдө комитэт мом ышташ шонышт?

Эн ончычак нуно ола дэн йал кокла таваробо-рот базым шараш да пашазэ-влакым йал озанлык йөрвар дэнэ, а крэстйан-влакым—ола ыштымэ үзгар дэнэ снабжатлымым сайэмдаш манын шо-нышт. Ушаныдымаш лийынат ок кэрт, тыдлан ик кугыжаныш дэн коопэратив сатулымаш гына ок ситэ. Ты тавароборот канал-влакым у канал дэнэ, колхоз сатулымаш дэнэ йэшараш күлэш ильэ. Мэ тудым лачак йэшарышна, колхоз сату-лымашым пуртышна.

Нуно, умбакыжым, тыгэ шонышт киндэ дэнэ кол-

хоз сатулымашым ышташ тўнгалын, колхозниклан йәшартыш докот памашым пуаш да, тудын озанлык могырым ылышыжым пәнгыдәмдаш.

Нуно, пытартышәш, тыгә шонышт: колхоз сатулымашым пуртән, тудын дәнә крәстйанлан ышкә пашажым—колхозым ўдымө корно дәнәт, шурным погән налмә корно дәнәт сайәмдыкташ адак уәш тарваташ.

Тә шинчәда, Совнарком дән Рүдө комитәтын чыла ты шонымышт пытартыш жапыштә колхоз ылыш гыч факт-влак дәнә пўтынбәк, тичмашын чыныш ләктыч. Колхоз пәнгыдәмдымә процәс вийангә, колхоз гыч ләкмым чарнымә, ышкәт озанлыкан-влакын колхозыш утыр утларак шупшылт шогымышт, колхоз-влакын у члән-влакым пәш сайлән пурташ тбчымышт,—чыла тыдә, моло туганьә шукыжат ўшандарәнак иктым ойлат: колхоз сатулымаш колхоз ылышым ыш лушкыдәмдә гына огыл, йбршәш вәс сәмын ыштыш, вийангыш, пәнгыдәмдыш.

Тыгә лийын, мәмнан йалыштә паша ыштымынан ситыдымашыжә колхоз сатулымашлан лийын ок ләк. Ты колхоз сатулымаш чыла годымак тўрыс ок пурталт, у обстановкым чотыш налын моштымаш укә, ышкә рәт-влакым у обстановкылан, киндә дәнә колхоз сатулымаш увәртарымә гыч лийшә обстановкылан кәлыштарән уәш шогалтыл моштымаш укә, садылан йалысә паша ыштымаштә ситыдымаш-влак улыт.

2) Мәмнан йалыштә паша ыштымә ситыды-

маш-влакын кокымышо чийжә тыштә уләш: мән-
нан вәрлаштә улшо йолташна-влак—да ты йолташ-
влак вәлә огыл,—тўн киндан районлаштә колхоз-
влакын вуйлатымә вәрыштым пәнгыдәмдымылан
лийын, йалыштә мәннан паша условий вәшталт-
мым умлән огытыл. Мәннан киндан районлаштә
озанлыкын колхоз формыжо вуйлатышә формо
лиймылан мә чылан йывыртәна. Тугә гынат, ты
обстойатылствә йал озанлыкым атыландарымә па-
паштә мәннан тыршымынамат, мәннан мут кучы-
мынамат ок изәмдә, а кугәмда манмым альә чы-
ланак огыт умло. Шукыжо тыгә шона: мә монар
вашкә, мут гыч, тыдә альә вәсә районушто, тыдә
альә вәсә обласыштә коләктивлымым 70 альә
80 просән шуктәна, тыдын дәнә ындә, чыла ыш-
талтын да мә пашам ышкә кайымыжлан пуән кәр-
тына, пашам самотьоклан пуән кәртына, шона.
Тудо тугә шона: коләктивлымаш ышкә пашажым
ышкак шукта, йал озанлыкым ышкак нөлтәләш.
Тыдә кәлгә саташыман, йолташ-влак! Чынакат,
коләктив озанлыкын озанлыкын шукырак улшо
формылыкыжо манын вончыман мәннан йал
озанлык вәрч тыршымынам ок изәмдә, а ку-
гәмда, йал озанлыкым нөлтәлмә, пашаштә ко-
мунист-влакын вуйлатымә вәрыштым ок изәм-
дә, а кугәмда. Ындә самотьок уло пашамат
пытарән кәртәш.

Йалыштә ышкәт озанлык кугырак ужашым
налын шогымо годым партий йал озанлык аты-
ландараш полшымыжым посна-посна ой пумаш

дөнө йа шижтарымаш акт-влак дөнө ситарем кертеш ильэ. Тунам ышкэт озанлыкканлан ышкэ озанлык нэргэн ышкаланжак шоналтыман ильэ. Вэт тудо улыжат тудын ышкэ озанлыккшэ ильэ, сандөнө тудлан ты озанлык вэрч мут кучымым ныгөн үмбақ сұмыраш ок лий ильэ да ышкэ лэчшэ посна ныгёланат ұшанэн оқ лий ильэ. Тунам ышкэт озанлыкканлан, тудо киндыдэ кодаш да шужэн колаш ок шоно ильэ гын, ұдымё нэргэн, шурно погымо нэргэн да чумыр шотышто уло йал озанлык паша процән нэргэн ышкаланжак шоналтыман ильэ. Колэктив озанлыккыш куснымо дөнө паша кэлгынақ молэмэ. Колхоз—ышкэт озанлык огыл. Колхозник-влак кизыт тугақ ойлат шол: колхоз мыйынат, мыйынат огыл, тудо мыйын, но тыдын дән пырля Йыванынат, Филипынат, Михайлынат, моло колхоз члән-влакынат, колхоз—обшын“. Ындэ тудо, колхозник, тэнтгәчсэ ышкэт озанлыккан да тачсэ колэктивист,—ындэ тудо, колхоз тудым киндыдэ ок кодо манмым шинчән, мут кучымым моло колхоз члән-влак үмбақ пыштән да нунылан ұшанэн кертеш. Сандөнө тудын, колхозникын, ойгыжо индивидуал озанлык годымсө дэч шагалрак лийэ, вэт ындэ озанлык вэрч шонән коштмаш да мут кучымаш чыла колхозник-влак коклаштэ пайдалтын.

Тывэч мо лэктеш вара? Тывэч тыдэ лэктеш: озанлыккыш кучымылан мут кучымо нэлылыккыш рұдыжё ындэ посна крәстйән-влак дэч колхоз вуйлатымашкэ, колхозым вуйлатымо рұдыш кус-

нөн. Ындә крәстйан-влак озанлык нәргән шөнән коштым да пашам умлән шуктым ышкәшт дәч огыл, утларакшым колхоз вуйлатымаш дәч йодыт. А тыдыжә мо лийәш? Тыдыжә тәвә мо лийәш: ындә партий йал озанлык атыланымә процәслан посна акт дәнә гына полшән чарнән ок кәрт. Тудлан ындә колхоз вуйлатымашым ышкә кидыш налаш, пашалан мут кучымым ышкә ўмбақ налаш да колхозник-влаклан наук дән тәхник ончыктән пумо нәгызәш ышкә озанлыкыштым ончыко вүдән нангайымаштышт полшаш күләш.

Тугат, тыдә альә чыла огыл. Колхоз шолдыра озанлык уләш. Тугә гынат, шолдыра озанлыкым план дәч посна нангайаш ок лий. Мландә пашаштә шүдө, йужгынам тўжәм суртымат авалтышә шолдыра озанлык улыжат планлымә вуйлатымаш рат дән гына шукталт кәртәш. Тыләч посна тудо пытышаш да шаланышаш уләш. Тәвә тылада колхоз строй годым улшо, ышкәт кучымо тыгыдә озанлык нангайымә условий-влак дәч тўн гычак ойырлән шогыно адак ик у условий. Тыгай озанлык нангайымым паша ышкә кайа манмылаң, самотьоклан пуаш лийәш мо? Пәш раш, ок лий. Тыгай озанлыкым нангайышашлан, колхозыш ик мунар озанлыкым планлән кәртшә да тудым организатлән вүдән кәртшә эләмәнтәрлә грамотан йән минимумым пуаш күләш. Умлаш лийәш, колхоз ыштымә пашашкә совет влась могыр гыч әрәак полшымо дәч посна. ту-

дын кўрылтдымō полишыж дэч посна тыгай озанлыкым йōндараш ок лий.

А тывэч мо лэктэш? Тывэч тэвэ мо лэктэш: йал озанлыкым атыландарымэ шотышто колхоз строй партий дэн правитбылствын ойгырымыштым да мут кучымыштым ок изэмдэ, а кугэмда. Тывэч тэвэ мо лэктэш: партийлан, тудо колхоз пашам вуйлаташ тўналэш гын, колхоз илыш дэн колхоз вуйлатымашын чыла изэ ужашышкыкат (дэталышкыкат) пураш кўлэш. Тывэч тэвэ мо лэктэш: партийлан колхоз-влак дэн ышкэ кыл кучымышым изэмдаш огыл, а кугэмдаш кўлэш, жапыштэ полиш пуаш толпашлан да колхоз-влакыштэ лийын кертпаш лўдмаш-влакым ончылтэн шижтарышашлан, тудлан колхозышто чыла, мо лийын шогымым, шинчаш кўлэш.

А пашаштэ мэ мом ужнына? Пашаштэ мэ пў-тынъ район дэн облась организацэ-влак ратын колхоз илыш дэч, нунын йодмыж дэч кўрылтмым ужнына. Канцэлярыштэ йэн-влак шинчатат, ышкаланышт ышкэ куанэн пэраштым мурыктат, колхоз атыланымашын бўрократ канцэляр-влак дэч пэлнэ (брдыжыштэ) эртымышым огыт шиж. Посна тура толмаштэ колхоз-влак дэч кўрылтмаш тыганьышкыкат шуэш ильэ: йужо край организацэ члэн-влак ышкэ край кōргō колхозлаштэ лийшэ паша нэргэн кўлэш район организацэ-влак дэч огыл, а Москошто Рўдō комитэт члэн-влак дэч палат ильэ. Тыдэ ойгырта, йолташ-влак, тугат тыдэ факт. Индивидуал озанлык гыч колхо-

зыш лəкмаш, йалыштə комунист вуйлатымашым вийандымашкə вўдəн кондышашлык ильə. А пашаштə посна тура толмаш годым ты лəкмаш—тышкə вələ вўдəн шуктыш: комунист-влак, кўкшнō колəктивлымə просəн дən козырəтлən, лавра ўмбакə шуйнən возыч да пашам самотьоклан кудалтышт, пашам ышкə корно дən кайымашкə кудалтышт. Колхоз озанлыкым планлən вуйлатымаш проблем колхозлаштə комунист вуйлатымашым вийандымашкə вўдəн шуктышашлык ильə, а пашаштə посна тура толмаш годым тыгə лийə: комунист-влак укə лийыч, а колхозлаштə ожсо ош офицэр, ожсо пəтльуровəс да чумыр манмаштə пашазə дən крəстйан тушман-влак оза лийын шогышт.

Мəмнан йалыштə паша ыштымə ситыдымаш-влакын кокымышо чийыштыжə паша тўвō тугə шога.

3) Йалыштə мəмнан паша ыштымə ситыдымаш-влакын кумышо чийжə тыштə улəш: мəмнан шуко йолташна-влак колхозым у озанлык фəрмо чотышто утыж дən аклən колтышт, утыж дən аклən, нуным йумонгаш савырышт. Нуно тугə рəшитлышт: озанлыкын социалист фəрмыжо улшо колхоз-влак пуалтыныт гын,—тыдын дən ындə чыла пуалтын, тыдын дən ындə колхоз пашам вик наггаййымаш, колхоз озанлыкым тўрыс планлымаш, колхозым образцово социалист озанлыкыш савырымаш шукталтын. Нуно умлən огытыл, колхоз-влак ышкə организацə могырым ышталтмə шотыштышт альə кизытат душкыдо улыт да нуно

партий могоырым шымлэн налмэ большэвик кадр дэн снабжатлымэ шотыштат, колхоз паша-влаклан визытсэ жаплан кўлэш вуйлатымым пумо шотыштат сэрйозло полышым трэбытлат. Тугэ гынат, тыдэ альэ чыла огыл да альэ тўнжат огыл. Тыштэ тўн ситыдымашыжэ тушто улэп: мэмнан шуко йолташна-влак йал озанлыкым у формо дэн организатлымэ шотышто колхоз-влакын вийышт дэн кэртмыштым утыж дэн аклэн кудалтышт. Нуно тыдым умлэн огытыл: колхоз ышкэ сэмжэ дэнэ, тудын социалист озанлык формыж ўмбачат,—тўрлө лўдшаш-влак дэч да колхоз вуйлатымашкэ чыла тўрлө контррэволюцо элэмэнт шынган пурымо дэч альэ йбршэш саклалтын ок кэрт, йужо условий годым колхоз-влакым антисовэт элэмэнт-влак ышкэ шонымышт сэмнын кучылт кэртят.

Совет-влак политик организацин социалист формыжо улмо сэмынак, колхоз-влакат озанлык организацин социалист формыжо улыт. Колхоз-влакат, совет-влакат мэмнан рэволюцын пэш куго сэнгымыжэ, пашазэ класын пэш куго сэнган налмыжэ улыт. Тугэ да, колхоз дэн совет-влак улыжат организацин формыжо вэлэ, чын тудо, социалист формо, тугэ гынат, организацин формыжо вэлэ улыт. Чылажат ты формыш могай кўргө пуртымым онча. Мэ тыгэ лиймашым шичэна: пашазэ дэн салдат дэпутат совет-влак ышкэ жапыштыжэ рэволюцо вачтарэш лийын, контр-

рәвольуцылан полшышт. Тыгә мәмнан паша на ССР Ушәмыштә, мут гыч, 1917 ий ийульышто ильә. Тунам совет-влакым мәншәвик дән эсәр-влак вуйлатышт да совет-влак рәвольуцо ваштарәш контррәвольуцым ләвәдыч. Тыгә паша Гәрманыштә 1918 ий мучаштә ильә. Тунам совет-влакым социал-дәмократ-влак вуйлатышт да нуно рәвольуцо ваштарәш контррәвольуцым ләвәдыч. Тугә лийшың, ты формо пәш куго рәвольуцо сәнгән налмаш уләш гынат, пашажә совет-влакын организацә формыштышт гына огыл. Пашажә, ән ончычак, совет паша көргыштө, пашажә совет паша характерыштә, пашажә тыштә: кө вара совет-влакым вуйлата—рәвольуционьәр альә контррәвольуционьәр-влак. Тыдын дәнәк тәвә ты фактымат умлаш лийәш: контр-рәвольуционьәр-влак чыла годымак совет ваштарәш огыт ойло. Тәвә, мут гыч, паллә вәт, руш контррәвольуцын вуйжо Мильуков Кронштадт востаньә годем совет вәрч ойлыш, коммунист гына тушто ынжә лий. „Комунист дәч посна совет“—тәвә тунам руш контррәвольуцо вуй Мильуковын лозунгшо могай ильә. Контр-рәвольуционьәр-влак умләнәт, паша ышкә советыштыжә гына огыл, чыла ләч ончыч тушто: кө тудым вуйлаташ тўналәш.

Колхоз-влак нәргәнәт тудымак каласап кўләш: колхов вуйлатышылан чын рәвольуционьәр-влак, большевик-влак, коммунист-влак шогат гын, озанлык ыштыманшә социалист формо улшо колхоз-влак озанлык строительствыштә чудым он-

чыктәв кәртят. Мөнгәшат—колхозышто эсәр дән мәншәвик-влак, пәтльур офицәр-влак да моло бәлогвардәйс-влак, ожео дәникиныс дән колчаковәс-влак оза лийаш тўнгалыт гын, колхоз-влак ик жаплан тўрлө контррәволюцә паша-влаклан лә вәдышыш савырнән кәртят. Тыштә адак тудымат ушышто кучалн кўләш: колхоз-влак организацин формыж могырым антисовәт әләмәнт-влак пурымо дәч аралалт огыт кәрт гына огыл, тўнгалтышыштә нуно ик жаплан контр-рәволюционьәр-влаклан пайдаланаш изыш онгайлык вәлә лийыт. Крәстйан-влак, озанлыкым посна-посна кучән илымышт годым, нуно ваш-ваш ойырлалтын шаланылын шогышт. Тыдлан лийын крәстйан коклашкә нушкын пурышо контррәволюцә әләмәнт-влакын пашашт куго әффәктымак пуән ын кәрт. Крәстйан-влак колхоз озанлыкыш куснымо годым йөршәш вәс сүрәт койәш. Тыштә крәстйан-влакын колхоз ыштымә дәнә йамдә массә организацин формынт уло. Тыдлан лийын совет ваштарәш шогышо әләмәнт-влакын колхозышко пурымышт да нунын совет ваштарәш ыштымышт йатыр кугынрак әффәктым пуән кәртят. Шинчаш кўләш, совет ваштарәш шогышо әләмәнт-влак чыла тыдым шотыш налыт. Паллә, контррәволюцин йужо ужашыжә, примәрлан тәвә налына, Сәвәр Кавказыштә, ышкәжат колхоз гай настам ыштынәшт, тыдын дәнә вара нуно ышкәныитын шолып организациштым ләвәднәшт. Тыгак паллә, йатыр районышто совет ваштарәш шогышо әлә-

мэнт-влак, кушто нуно альэ тўжвак луктын, кырэн пытарымэ огытыл, колхозын пәш жумыллын пурат, колхоз кўргыштө контррэволюццо пыжашым оптышаш вәрчын колхозым нуно моктатат. Паллә, адак совет ваштарәш шогышо эләмәнт-влакын йужо ужашыжә ындә ышкәак колхоз вәрч ойла, нә нуно колхозшо комунист дәч посна лийжә маныт. „Комунист дәч посна колхоз“—тәвә совет ваштарәш шогышо эләмәнт-влак могай лозунгым тўжвак луктыт. Тыгә гын, паша организацын социалист формыжо улшо колхозышто гына огыл, ән ончычак тушто, ты формын могай кўргө пурталтәш,—паша чыла ләч ончыч тушто, кō колхоз вуйлатымаштә шога да кō нуным вуйлата.

Ләнинизм шот дәнә ончыма гыч, совет сәмынак, колхоз-влакат, организацын формыж дәнә налына гын, нуно оружий улыт, оружий вәлә улыт. Ты оружийым йужо условийыштә рәволюццо ваштарәшат шогалташ лийәш. Тудым контррэволюццо ваштарәшат колташ лийәш. Тудо пашазә клас дән крәстйанланат служән кәртәш. Йужо условийыштә тудо пашазә клас дән крәстйанын тушманыштанат служән кәртәш. Чыла пашажә тушто вәт, кōн кидыштә ты оружий уләш да кōн ваштарәш колталтәш.

Клас инстинкт почәш кайән, пашазә дән крәстйан тушман-влак ындә тыдым улаш тўнгалыт.

Йужо комунист-влак гына тыдым альэ огыт умло.

Тыдлан лийынак, йужо комунист-влак ты вий-аш пашам умлөн огытылат,—тыдлан лийынак мө тыгай сүрөтым ужна: йатыр колхозыште пашам сайын ләвәдалтшә антисовәт эләмәнт-влак вуйлатат, тушто вредитыльствә дән саботажым организатлат.

4) Йалыште мәмнан паша ыштымә ситыдымаш-влакын нылымышә чийжә тыште уләш: вәрлаштә мәмнан ик рат йолташ-влакын кулак дәнә кучәдалмә фронтым моләмдән моштыдымаштышт, клас тушманын чурийжә вашталттым, пытартыш жапыште йалыште клас тушманын тактикыжә вашталттым да, тыдым ончән, сәнгымышыш шушашлан ышкә тактикым вашталташ күлмым умлыдымаштышт. Вашталтшә обстановкым тушман умлән, йалыште у стройын вийжә дәнә куатлыкшым умлән да, тыдым умлән налмәк, моләмын, ышкә тактикыжым вашталтән,—викак колхоз ваштарәш ыштымә атакә гыч шып ыштымә пашаи кунән. А мө тыдым умлән она ул, у обстановкым ончән она ул да, клас тушманын туштак кычалына, кушто тудо ындә укәат, кулак дәнә вийашын кучәдалмә тошто тактикымак, сәдә тактикәт шукәртак тоштәмын гынат, тудымак кучән шогәна.

Клас тушманын колхоз-влак дәч өрдыштө кычалыт, тудым йанлык чурийан, куго пуйан, күжгө шуйан, кидәшыжә обрәзым налшә йәнган чотлән кычалыт. Кулакым плакат-влак гыч шинчымына гайым кычалыт. Но тыгай кулак шукәртак

умбалнэ укэ. Тэнийсэ кулак дэн подкулачник-
 влак, тэнийсэ йал антисовэт элэмэнт-влак тыдэ
 шукыж годым „эплэ“, „тамлэ“, „свәтой“ гайак
 пән улыт. Нуным колхоз-влак дэч умбалнэ кы-
 чалмап огыл, нуно колхоз көргыштак шинчат да
 тушто кладовшик, завхоз, чоткондыштно, сәкрә-
 тар, тылэч моло пашам ыштат. Нуно ныгунамат
 „долой колхоз-влакым“ — манын огыт кала-
 сә. Нуно колхоз „вэрч“ улыт. Но нуно колхоз-
 лаштэ тыгай саботаж дэн вредитель пашам ыш-
 тат, нунын дэч колхоз-влакын тазалыкыштат пуж-
 ла. Нуно ныгунамат „долой киндэ йамдылым“
 огыт ман. Нуно киндэ йамдылымэ „вэрч“ улыт,
 Нуно дэмамогийым „гына“ ыштылыт да колхоз
 вольык ончышаш вундым пашалан кўлмө кугыт
 дэч кум пачаш кугынрак, колхоз страковой вун-
 дым пашалан кўлмө дэч кум пачаш кугынрак,
 колхоз мэр кочышлан кэчылан пашазэ йэда кин-
 дым 6 гыч 10 крэгга мартэ пуыжо, манын да
 монь йодыт. Паллэ, тыгай „вундо-влак“ да мэр
 кочышлан пуэдылман дэч вара, тыгай жульык
 дэмамогий дэч вара колхозын озанлык куатнэ
 луштыргыдэ ок кэрт, киндэ йамдылыманлан вэр-
 жат ок код.

Тыгай тырэ тушманым ончэн шуктышашлан да
 дэмамогий йымак вэрэшташ огыл манын, рэволю-
 цион шәкланыман лийман, тушман дэч маскы-
 жым кудашы, колхозник-влаклан тудын чынлэ,
 контр-рэволюцо тўсшым ончыктэн мошташ кў-
 лэш. Но мэмнан йалыштэ тыгай качестван кому-

нист-влак шукын улыт мо вара? Комунист-влак чўчкыдын тыгай клас тушман-влакым тўжвак лукмо огыл, а йўршэш вэс сəмын ыштат, ышкэат нунын жульык дэмагогийыштлан ишаныманшкэ вэрэштэдат да нунын почэш шўдырнат.

Клас тушманым тудын у маскиж дэнэ ужын шуктыдэ, тудын мошəнык пашажым тўжвак луктын моштыдэ, мəмнан йужо йолташна-влак чўчкыдынак, кулак тўнбаитэ пушто укэ, йалыштэ кулакым клас чотышто пытарымэ политик кучымо почэш антисовэт əлэмəнт-влак пытаралтынытат, садлан „нəйтраллэ“ манмэ, нк большэвик колхоз огыл, ны антисовэт колхоз огыл улмо дэнэ кəлшаш лийэш, тыгай колхоз-влак ышкэат стихий рат дэнэ совет влась могырыш вончыдэ огыт кэрт, манын ышкəныштым лыпландарат. Но тыдэ, йолташ-влак, пəш кəлгын йончылыш лийманш. Кулак-влак шалалталтыныт, но нуно альэ йўршэш кырэн пытаралт шуын огыт ул. Тылэчат утларак,—кулак-влак стихий рат дэнэ ышкэак шўгарыш кайат манын, комунист-влак уэштэдэн да поро чонанлан койын шинчаш тўнгалыт гын, нуно альэ вашкэак огыт пытаралт. „Нəйтраллэ“ колхоз-влак нəргəнжэ манаш гын, нуно йўршешат укэ улыт, природышто лийынат огыт кэрт. „Нəйтраллэ“ колхоз-влак—тыдэ тыгай йəнг-влакын фантазийышт, кəлан шинча нымом уждыманшын пуалтын. Кизыт мəмнан совет əлыштэ тыгай пўсə клас кучэдалманш кайымэ годым, „нəйтраллэ“ колхоз-влаклан вэржат огэш код, тыгай

эбстановко годым, колхоз-влак йа большэвик, йа антисовэт колхоз гына лийын кэртят. Иктаж могой колхозыншто мэ вуйлатэн она шого гын, тудым антисовэт элэмэнт-влак вуйлатат, манаш күлэш. Ты чотышто нымогай ўшаныдыман лийн ок кэрт.

5) Пытартышыжлан, мэмнан йалынштэ паша ыштымэ ситдымашын адак як чийжэ. Ты чий колхоз ыштымэ пашаштэ комунистын вуйын шогымыжым да тудын вэржым аклыдымаштэ, киндэ йамдылымэ пашаштэ комунистын вуйың шогымыжым, тудын вэржым аклыдымаштэ улэш. Киндэ йамдылымэ пашаштэ улшо йбсылык нэргэн ойлымо годым мэмнан коммунист-влак чыла вуйын шогымашым крэстйан ўмбак кудалтат, чыла шотыштат крэстйан винаматаң, манын ойлат. Тыдэ йбршэш чын огыл да ойлашат укэ, йочгылыш. Крэстйаным тыштэ ойлышаш укэ. Вуйын шогымаш дэн винаматлык нэргэн мут ойлалтэнг гын, ты вуйын шогыман пүтынъэк да йбршэшақ коммунист-влак ўмбақ возэш, а тыштэ чыланат мэ гына, коммунист-влак винаматан улына.

Мэмнан совет влась гай вийан да авторитэтан влась тўнѡамбалнэ укэ да лийынат огыл. Мэмнан коммунист партий гай вийан да авторитэтан партий тўнѡамбалнэ укэ да лийынат огыл. Колхоз пашам колхоз интэрэс, кугыжаныш интэрэс йодмо почэш ышташ ныгбат ок мэшайэ да мэшайэнат ок кэрт. Колхоз пашам эрэак лэнинизм йодмо сэмын ыштэн шуктэн огына кэрт гын,

мутлан киндэ йамдылымэ пашаштэ, чүчкыдын касырап лийдымэ, куго титак-влакым ынтэна гын, тыштэ мэ гына, ик мэ гына винамат улына.

Колхозын киндэ дэн сатулымаштэ титакан мугыржым ужын ышна шукто да йатыр куго йонгылышым ыштышна гын, тыштэ мэ винаматан улына. Йатыр мэмнан организацэ-влак колхоз дэч ойырлэн, лаврэш малаш возын, ышкэныштым самотьок стихий кидыш пуэныт гын, тыштэ мэ винаматан улына. Мэмнан йатыр йолташна-влак кызтат колхоз-влакым массэ организацэ формо шот дэн түргоч аклат гын, тыштэ мэ винаматан улына. Пашажэ тунарак формышто огыл, кунарак колхоз вуйлатымашым ышкэ кидыш налын, колхоз вуйлатымаш гыч совет ваштарэш шогышо элэмент-влакым төргалтэн шуымаштэ. У обстановкым ужын шуктэн огына ул гын, эплын гына ыштышэ клас тушманын тактикыжым умлэн шуктэн огына ул гын, тыштэ мэ винаматан улына.

Йодылтэш, молан тыштэ крэстьянжэ?

Мый йатыр түшка колхоз-влакым шинчэм, нуно атыланэн, нэлэдын шогат, кугыжаныш пумо заданьым раш тэмэн шогат, озанлык шотышто кэчэ гыч кэчын цэнгыдэм шогат. Вэс могырым, мый тыгай колхоз-влакымат шинчэм: нуно күшнө ончыктым колхоз-влак дэн йыгырээк улыт, нунын шурныштат, чыла условийыштат ик гайак гынат, тўлыжгат да шаланат. Кушто чийжэ? Чийжэ тэвэ тыштэ: колхозын пэрвой түшкажым чын коммунист-влак вуйлатат, а вэс түшкажым шльапэ-

влак вуйлатат, чын, күсэныштышт партий билэт уло да, садак нуно шльапэ улыт.

Йодылтәш, молан тыштә крәстһанжә?

Комунист-влакын вуйын шогымыштым да вэрыштым аклыдымылан лийын, мэмнан йалыштә паша ситыдымашын чийжым чүчкыдынак кушто күләш, тушто огыт кычалат, ты ситыдымаш-влак төрлатыдәак кодыт.

Киндә йамдылымә пашаштә улшо йөсылык-влакым крәстһан коклаштә огыл, ышкэнан көргыштө, ышкэнан коклаштә кычалман. Мә вәт власьым кучән шогәна, мә кугыжанышын вийжым кучәна, мә колхозым вуйлаташ ұжылтынна, мзак йал пашалан мучкак вуйын шогымашым нумалман.

Йалыштә мэмнан паша ыштымә ситыдымашым ончыктышо чий-влак түвө тугай улыт.

Пуйто мый пәш пичкәмыш сүрәтым ончыктышым, манаш лийәш, пуйто мэмнан йалыштә пашана эртак ситыдымашан уләш, маньнат шоналташ лийәш. Но, паллә, тыдә чын огыл. Чынжымак налаш гын, тыдын дән пырльак, ситыдымаш улмо годымак, йатыр куго да рәшайышә ончык кайымашна уло. Мый ойлаш түнгәлмә годымак, ойлымашкәм ончыч кайымым паләмдән ончыктымаш ок пуоро, маньым, мый ышкэнан йал пашаштына ситыдымашым гына ончыктәм, манын ойлышым.

Ты ситыдымаш-влакым төрлаташ лийәш мо? Ойлышашат укә, лийәш. Лышыл жапыштә төрлатән шуктәна мо? Ойлышашат укә, төрлатәна.

Ты шотышто нымогай ёрмашат лийын ок кэрт.

МТС дэн совхоз политотдэл-влак ты ситыдымашым тёрлатымаштэ ик рэшайышэ вий лийын шогат, нунын полшымо дэнэ ты ситыдымаш-влакым мый эн кучык срокышто тёрлатэн кэртынаманын шонэм. (Пэш талын, кужашын чарныдэ совым курымаш).

Ответствен. редактор М. КУЗНЕЦОВ.

Выпускающий В. КОРОЛЕВ.

Йошкар-Ола 1-я Типография Маргосиздата 1933 г.

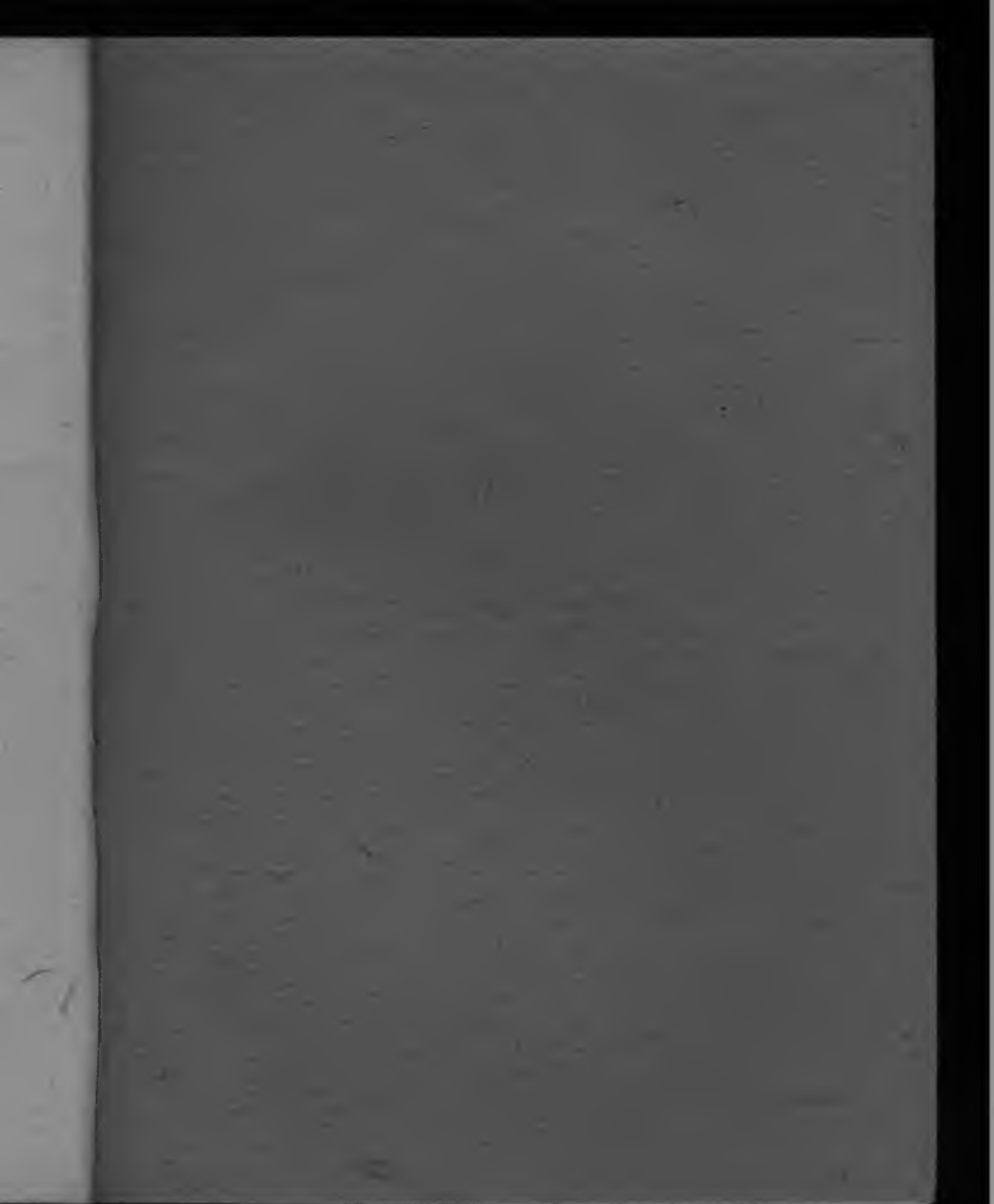
Тираж 3000 экз. Мароблит № 2 Наряд 15. Формат 5×8 кв.

Печатных листов. 1½. Влисте 22080 знак.

Сд. в произв. 5 фев 1933 г. Подпис. к печати 19 фев. 1933 г.

311273

11 Мар 1933
172-173

Акшэ 36 ыр.

И. СТАЛИН. О работе в деревне.
Речь на объединенном пленуме ЦК и ЦКК
11 января 1933 года.

Map.

2-173